

Ügyszám: 361/B/2003

Előadó alkotmánybíró: Kiss László Dr.

[Az indítvány lényege:](#) ▼

A határozat száma: 361/B/2003. AB határozat

ABH oldalszáma: 2004/1722

A határozat kelte: Budapest, 03/23/2004

[A határozat szövege:](#) ▼

A MAGYAR KÖZTÁRSASÁG NEVÉBEN!

Az Alkotmánybíróság jogszabály alkotmányellenességének utólagos vizsgálatára irányuló indítvány tárgyában meghozta a következő

határozatot:

Az Alkotmánybíróság a cégnyilvánosságról és a bírósági cégeljárásról szóló 1997. évi CXLV. törvény 15. § (6) bekezdésének "a történelem kiemelkedő személyiségeinek nevét a Magyar Tudományos Akadémia" szövegrésze alkotmányellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló kérelmet elutasítja.

Indokolás

I.

Az indítványozó a cégnyilvánosságról és a bírósági cégeljárásról szóló 1997. évi CXLV. törvény (a továbbiakban: Ct.) 15. § (6) bekezdése alkotmányellenességének megállapítását és megsemmisítését kérte az Alkotmánybíróságtól. Álláspontja szerint a fenti bekezdés az alábbiak miatt alkotmányellenes: a normatartalom homályos, hiszen nem egyértelmű, hogy ki tekinthető történelmi személyiségnek és ki nem, továbbá a jogszabály egy olyan testületet, a Magyar Tudományos Akadémiát (a továbbiakban MTA) bízott meg az engedélyezési eljárás lefolytatásával, amely nem kompetens a kérdésben, szabályozatlan magának az eljárásnak a lefolytatása is. Véleménye szerint a jogszabály sérti a jogállami jogbiztonságot, valamint az emberi méltóság jogából fakadó névjogot is. Ezen felül azt is sérelmezte az indítványozó, hogy "sem a Ct. indoklásából, sem egyébként nem látszik olyan valós társadalmi érdek, amely a támadott rendelkezést szükségessé tenné, és ezért az arányosan korlátozná a jogi személyt létrehozó természetes személyek cselekvési szabadságát; valamint a névjog funkciójának védelmével összefüggésben állna, miáltal nem minősülne jogalkotói joggal való visszaélésnek".

Az indítványozó hivatkozott az Alkotmány 2. § (1) bekezdésre, valamint az 54. § (1) bekezdésére, ezen kívül több alkotmánybírósági határozatot is megjelölt.[8/1990 (IV. 23.) AB határozat; 64/1991 (XII. 17.) AB határozat; 31/1998 (VI.

25.) AB határozat; a 11/1992 (III. 5.) AB határozat]

II.

Az Alkotmánybíróság a rendelkező részben foglalt döntését a következő jogszabályi rendelkezésekre alapozta:

1. Az Alkotmány rendelkezései:

"2. § (1) A Magyar Köztársaság független, demokratikus jogállam."

"54. § (1) A Magyar Köztársaságban minden embernek veleszületett joga van az élethez és az emberi méltósághoz, amelyektől senkit nem lehet önkényesen megfosztani."

"57. § (1) A Magyar Köztársaságban a bíróság előtt mindenki egyenlő, és mindenkinek joga van ahhoz, hogy az ellene emelt bármely vádat, vagy valamely perben a jogait és kötelességeit a törvény által felállított független és pártatlan bíróság igazságos és nyilvános tárgyaláson bírálja el.

...

(5) A Magyar Köztársaságban a törvényben meghatározottak szerint mindenki jogorvoslattal élhet az olyan bírósági, közigazgatási és más hatósági döntés ellen, amely a jogát vagy jogos érdekét sérti. A jogorvoslati jogot - a jogviták ésszerű időn belüli elbírálásának érdekében, azzal arányosan - a jelenlévő országgyűlési képviselők kétharmadának szavazatával elfogadott törvény korlátozhatja."

2. A Ct. rendelkezései:

"15. § (6) A történelem kiemelkedő személyiségének nevét a Magyar Tudományos Akadémia engedélyével, olyan elnevezést pedig, amelyhez másnak jogi érdeke fűződik, csak a jogosult hozzájárulásával lehet a cégnévben szerepeltetni."

"15. § (8) A cégnévnek (rövidített névnek) az ország területén a cégnévben azonos tevékenységet feltüntető más cég elnevezésétől egyértelműen különböznie kell. Két vagy több azonos nevű cég közül a választott név viselésének joga azt illeti meg, amelyik a cégbejegyzési kérelmét elsőként nyújtotta be. Ez a rendelkezés nem érinti a cégtulajdonosnak, illetve a tagoknak azt a jogát, hogy nevüket a cégnévben vezérszóként feltüntethessék. A Szolgálat - kérelemre - a cégbejegyzési kérelem benyújtása előtt felvilágosítást ad arról, hogy a választott elnevezés a kérelem időpontjában különbözik-e a cégnyilvántartásba már bejegyzett más cég elnevezésétől."

3. A Magyar Tudományos Akadémiáról szóló 1994. évi XL. törvény értelmében:

"1. § (1) A Magyar Tudományos Akadémia (a továbbiakban: Akadémia) önkormányzati elven alapuló, jogi személyként működő köztestület. Köztestületként a tudomány művelésével, támogatásával és képviselétével kapcsolatos közfeladatokat lát el."

III.

Az indítvány nem megalapozott.

A névjog az Alkotmány 54. § (1) bekezdésében foglalt emberi méltóságból levezethető alapvető jog [58/2001. (XII. 7.) AB határozat, ABH 2001, 527.], ami jellegéből következően

általánosságában korlátozhatatlan, lévén hogy minden embernek kell legyen megkülönböztetésre alkalmas neve. Ahogy arra az Alkotmánybíróság már korábban is rámutatott "...az emberi méltósághoz való jog azt jelenti, hogy van az egyén autonómiájának, önrendelkezésének egy olyan, mindenki más rendelkezése alól kivont magja, amelynél fogva ... az ember alany marad, s nem válhat eszközzé vagy tárggyá. A méltósághoz való jognak ez a felfogása különbözteti meg az embert a jogi személyektől, amelyek teljesen szabályozás alá vonhatók, nincs 'érinthetetlen' lényegük. A méltóság az emberi étellel eleve együtt járó minőség, amely oszthatatlan és korlátozhatatlan..." [64/1991. (XII. 17.) AB határozat, ABH 1991, 297, 308-309.]

"Az Alkotmánybíróság 995/B/1990. AB határozata értelmében az ember neve arra szolgál, hogy őt mástól megkülönböztesse. A név egyben hordozója lehet a családi kapcsolatnak (leszármazás, családba tartozás vagy azon kívüli lét), a társadalmi helyzetnek (korábban nemesi, nagycsaládi hovatartozás, előjogok), nemiségnek és nemzeti hovatartozásnak. Anyakönyvezése után a személy ezt a nevet jogosult, de köteles is viselni, mert ez identitásának egyik meghatározója (ABH 1993, 515, 522.)" [58/2001. (XII. 7.) AB határozat, ABH 2001, 540.]. Jogi személyek esetében ez megkülönböztetésre alkalmas nevet vagy jelölést jelent. A névjog, illetve a cégnév funkciója a másoktól való megkülönböztetés: az elnevezésnek más, hasonló vagy azonos tevékenységet ugyanazon ország területén folytató cég elnevezésétől különbözónnek kell lennie. Ebben az esetben ugyanis olyan jogról van szó, amelynél a kizárólagosságot, a mindenki mástól való megkülönböztetés esélyét kell biztosítani. Ezt a megkülönböztetést jellel, jelöléssel, megnevezéssel egyaránt el lehet érni. A megnevezés akár személynév adásával, akár e nélkül is történhet. Döntő csak az, hogy a megnevezés alkalmas legyen az elválasztásra, az elkülöníthetőségre, mindent egybevetve: a megkülönböztetésre. Nincs tehát azonban semmiféle Alkotmányból levezethető kényszer arra nézve, hogy valamely szervezetnek, cégnek alapjoga legyen arra, hogy nevet (ezen belül különösen: a történelem valamely kiemelkedő személyiségének a nevét) mindenféle korlátozás nélkül maga választhasson meg. A cégek névválasztáshoz való joga tehát ilyen értelemben nem alkotmányos alapjog. Ennek hiányában pedig - Alkotmányra visszavezethető - sérelem sincs.

A törvényhozó belátásától függ az, hogy a szervezetek, cégek megkülönböztetése céljából lehetővé teszi-e azt, hogy ez személynevek felvételével történjen. Ha ezt nem engedné meg, azt akkor sem lehetne alkotmányellenesnek minősíteni. Ha azonban lehetőséget teremt a személynevek felvételére is, úgy - lévén a névválasztás joga nem korlátozhatatlan alapjog - feltételeket is szabhat, kritériumokat is meghatározhat. Ezt tette a törvényhozó a jelen indítvánnyal támadott ügyben akkor, amikor a történelem kiemelkedő személyiségei nevének felvételét a Magyar Tudományos Akadémia engedélyéhez kötötte.

Történelmi név tehát adható lehet cégnévként, de ez esetben az állam az MTA közreműködésével jogosult - éppen a történelmi név méltóságának megőrzése végett - a vizsgálatra. Ezt a célt szolgálja az engedélyezésnek a Ct. 15. § (6) bekezdésében való előírása is. Mindig egyedileg és adott

körülmények között kell mérlegelni, vajon adott profilú cégnek adható-e egy bizonyos (esetleg éppen a cég profiljához igazodó) történelmi név. A Ct. indokolása szerint történelmi személyiségek nevének cégnévben szerepeltetéséhez a Ct. 15. § (6) bekezdése alapján akkor kell az MTA engedélye, ha a személyiség szerepe a történelemben kiemelkedő. Ez magyarokra és külföldiekre egyaránt érvényes és független attól, hogy a kiemelkedő személyiség megítélése a közfelfogásban vagy a tudományban mennyire pozitív. Mivel abban a gyakran nem is egyértelmű kérdésben, hogy ki "a történelem kiemelkedő személyisége", az MTA nemcsak az engedélyt adja ki a név felvételéhez, hanem állásfoglalást is hoz arról, hogy szükséges-e az adott történelmi személyiség esetében a Ct.-ben előírt engedély, ezért indokolt az MTA nyilatkozatát minden történelmi személyiség esetében beszerezni, amit a cégbírói gyakorlat mint autentikus állásfoglalást fogad el. Ennek a mérlegelésnek tehát az engedélyezési eljárás során szerepe van. Annak eldöntése pedig, hogy ki tekintendő kiemelkedő történelmi személyiségnek, tudományos kérdés, ezért az MTA okszerűen hoz döntést az ügyben. Az MTA jogköre alkotmányossági szempontból is alátámasztható: "Tudományos igazságok kérdésében dönteni, kutatások tudományos értékét megállapítani kizárólag a tudomány művelői jogosultak." [Alkotmány 70/G. § (2) bekezdés] Szemben az indítványozó által állítottakkal, éppen hogy az MTA szerepvállalása a biztosítéka annak, hogy "a névjog az Alkotmány 54. § (1) bekezdésében foglalt emberi méltóságból levezethető alapvető jog" lehessen, illetőleg az - már elhalt kiemelkedő történelmi személyiségek nevééről lévén szó - azok halála után is alkotmányos védelem alatt maradjon. Nyilvánvaló ugyanis, hogy a személyiségi jogsérelem bekövetkezte az érintettek elhalálása után sem zárható ki.

Megállapítható tehát: az MTA a lehető legmegfelelőbb, autentikus szervként vesz részt az eljárásban, fontos - alkotmányossági szempontból is nélkülözhetetlen - garanciája a személyiséghez fűződő jogok (itt: a történelem kiemelkedő személyiségei neve) védelmének. Nem alkotmányellenes tehát a Ct. 15. § (6) bekezdésének indítványozó által megtámadott szövegrésze, ellenkezőleg: éppen hogy e rendelkezés a biztosítéka az Alkotmány 54. § (1) bekezdésében foglalt emberi méltóságból levezethető alapvető (személyiségi) jog érvényesülésének.

A fentiekre figyelemmel az Alkotmánybíróság az indítványt elutasította.

Dr. Holló András
az Alkotmánybíróság elnöke

Dr. Bihari Mihály
alkotmánybíró

Dr. Czucz Ottó
alkotmánybíró

Dr. Erdei Árpád
alkotmánybíró

Dr. Harmathy Attila
alkotmánybíró

Dr. Kiss László
előadó alkotmánybíró

Dr. Kukorelli István
alkotmánybíró

Dr. Strausz János

Dr. Tersztyánszkyné dr. Vasadi Éva